

Савайда О.І., Надурак В.В. Правова культура як загально соціальний феномен: проблеми розвитку. // Science, society, education: topical issues and development prospects. Abstracts of the 2nd International scientific and practical conference. SPC “Sci-conf.com.ua”. **Kharkiv, Ukraine, January 20-21, 2020.** Pp. 707-711. URL: <http://sci-conf.com.ua>.

У науковій публікації проаналізовано складне та багатогранне правове явище, як правова культура з погляду загальносоціального феномену. Розкрито зміст правової культури, який відображає систему позитивних проявів правової дійсності, яка в свою чергу показує в собі досягнення юридичної науки та практики.

Ключові слова: правова культура, феномен, загальносоціальний.

The scientific publication analyzes a complex and multifaceted legal phenomenon as a legal culture in terms of a general social phenomenon. The content of legal culture is revealed, which reflects the system of positive manifestations of legal reality, which in turn shows the achievements of legal science and practice.

Key words: legal culture, phenomenon, general social.

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ЯК ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНИЙ ФЕНОМЕН: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Савайда Олена Іванівна

к.ю.н., доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного та міжнародного права

Надурак Вікторія Вікторівна

рядовий поліції,

курсантка 1 –го курсу факультету № 1

Львівський державний університет внутрішніх справ

savaida@i.ua

Правова культура суспільства – це різновид загальної культури, який становить систему цінностей, що досягнуті людством у галузі права і стосується правової реальності даного суспільства [1, с.122].

Наявні кризи у суспільстві (політичного, економічного, психологічного характеру тощо), деформація правосвідомості та поширення в українському суспільстві правового нігілізму вимагають чіткого усвідомлення та засвоєння й тлумачення сутності, особливостей та складових такого фундаментального поняття юриспруденції, як правова культура. Тому, вказані питання, які стосуються такого правового явища є досить актуальними в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

Правова культура включає в себе не лише явища матеріального світу, але й явища духовного світу безпосередньо. Й тому вона не обмежується лише мн явищами юридичними явищами духовного характеру, а охоплює також певні матеріальні елементи, зокрема юридичні інституції (у тому числі органи публічної влади) та їх діяльність (юридичну практику) [2, с.193].

Ще один важливий аспект, який стосується змістовності та термінологічності правової культури пов'язаний із самим усвідомлення вказаного правового явища та його призначенням. Сам термін містить значну кількість різних підходів та визначень, тлумачень та інтерпретацій, а також тісно пов'язаний із іншими дотичними правовими явищами (такими як правове почуття, правосвідомість, тощо). Тому, наша зацікавленість цим явищем буде розглядатися в площині соціокультурного феномену, а саме з позиції українського соціуму.

Щодо змісту та смислового наповнення правової культури, то можна говорити, що правова культура відображає систему позитивних проявів правової дійсності, яка в свою чергу показує в собі досягнення юридичної науки та практики. В свою черг, правова культура відображає внутрішню духовну сторону правової системи суспільства та держави і в такий спосіб пронизує правосвідомість громадян та суб'єктів права, право в цілому, правовідносини, законність і правопорядок, правотворчу, правозастосовну та інші види правової діяльності.

Проте, не можна забувати й про таке дотичне до правової культури правове явище як відповідальність (юридичну чи духовну) та їх співвідношення. Тут особливу увагу потрібно звернути на те, що виникнення правової культури відбувається в свідомості (в голові), й згодом проявляється (реалізується) лише у вигляді дій. Первинний етап (етап підсвідомого та свідомого) має значний вплив на формування правової культури, а в подальшому на її виконання, що в свою чергу ефективно впливає на дотримання правових норм.

Досить відоме поняття - «правова культура», відкриває перед суб'єктами права можливість досліджувати вплив культури на право і права на культуру та усвідомивши його значення користуватися цим їхнім взаємозв'язком для

регулювання суспільних відносин (й не лише правових). Виходячи з того, що особа і суспільство є основними суб'єктами правової культури (тобто правова культура є соціокультурним феноменом), доцільно розрізняти і поряд з тим розуміти взаємний зв'язок правової культури суспільства і правової культури особи.

Особливістю правової культури особи є те, що вона знаходить свій вияв в таких основних вимірах: а) культурна орієнтація; б) діяльність з реалізації цих орієнтацій; в) результатах реалізації цих орієнтацій. Якщо перший вимір із зазначених передбачає освоєння особою знань, умінь і навичок користування правом, то інші націлені на творчу діяльність особи у правовій сфері, в процесі якої вона набуває або розвиває свої правові знання, вміння і навички [1, с.194].

Якщо у суспільстві є певний рівень правової культури, то можна говорити про формування правової держави. Якщо рівень правової культури низький або навіть відсутній, то про формування правової держави можна навіть не говорити. Процес формування демократичної, правової держави тісно а той на пряму залежить від утворення, усвідомлення та зростанням правової культури. Правова держава і правова культура органічно пов'язані між собою, а наявність демократичного громадянського суспільства є необхідною умовою формування правової культури і правової держави [2, с.21].

Культура, що склалася в суспільстві (яку можна вважати правовою), виступає істотним чинником у становленні правопорядку. Процеси і явища правової культури формують правову реальність, з якої складається правопорядок в суспільстві. Динаміка культури, її процесів виступає основним чинником, що визначає рівень і характер правопорядку.

Через правосвідомість відбувається пізнання навколишнього середовища, формується система знань, розуміння. Й усвідомлення права безпосередньо та його вимог, ставлення до права загалом та вироблення напрямку і характеру поведінки у сфері права. Правосвідомість за своєю природою – це саме усвідомлення права. Глибина внутрішнього переконання полягає в необхідності дотримання вимог і норм права, а ступінь усвідомлення принципів та ідей створюють зміст аспекту переконання.

Наявність єдності, тісного взаємозв'язку, що існує між правосвідомістю та правовою культурою, свідчить про неможливість відокремлення правосвідомості від правової культури. Правосвідомість суспільства, окремих груп, індивідів і правова культура органічно пов'язані між собою та правом як соціальним цілісним інститутом, із його виникненням, функціонуванням та розвитком, правотворчістю та правозастосуванням, іншими сторонами правового буття суспільства [3, с.13].

Один із недоліків, який стосується дотримання правової культури є прояв неповаги до закону зі сторони суб'єктів права, а отже й не усвідомлення наслідків такої поведінки. Проте, небезпека такого негативного чиннику як правова неповага полягає в тому, що вона присутня не тільки у свідомості пересічних громадян, але і в менталітеті влади, правовий нігілізм якої має глибокі історико-психологічні корені.

Проте, будемо оптимістами. Сьогоднішня ситуація хоч і повільно, але змінюється (зміни відбуваються звичайно в тих суб'єктів права, які й були правосвідомими, й такими лишаються (й продовжують зміцнювати свою правосвідомість, а отже й правову культуру). Також, на наш погляд, успішно просувається будівництво нової системи права, що ґрунтується на правах людини, реальному поділі влади з принципом дотримання принципу рівноваги влади, незалежності суду, пріоритеті та орієнтирі на міжнародні правові норми.

Безперечно, правова культура українського суспільства залежать не тільки від економічної складової. Нам необхідно розвивати правову і загальну культуру суспільства, сприяти формуванню позитивних духовних і моральних якостей нації та суспільства. Однак усе це стане можливим тільки під час забезпечення гідних умов життя громадян. У разі успішного досягнення цієї мети законність і правопорядок у нашій країні утвердяться остаточно, закріпивши за Україною статус демократичної, правової, стабільної і процвітаючої держави.

Список літератури:

1. Дмитрієнко І. В., Дмитрієнко Ю. М. Бодинаміка української правової свідомості та культури. Форум права. 2011. № 4. . 192-200 [Електронний ресурс]. Режимдоступу:<http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11djncik.pdf>.

2. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. К.: НАВС. Освіта України. 2017. 320 с.

3. Крижанівський А. Ф. Право і правопорядок: грані співвідношення. Актуальні проблеми держави і права. Київ. 2006. С. 12-18.